

Окремі аспекти формалізації системи внутрішньої діагностики діяльності підприємств машинобудування

Стаття присвячена таким аспектам формалізації системи внутрішньої діагностики діяльності підприємств машинобудування, як визначення етапів її проведення та головної мети діагностики.

За результатами дослідження, узагальнюючи думки вчених щодо тлумачення поняття форм проведення діагностики, у статті запропоновано такі етапи її проведення, як попереднє діагностування, діагностика потреб, безпосередньо процес діагностування, діагностика виходу, реалізація результатів діагностики (управлінська діагностика), підсумкова діагностика. Розкрито визначення та структуру запропонованих етапів проведення діагностики. У статті також уточнено перелік фахівців підприємства, що можуть входити до складу діагностичної групи. Особливу увагу приділено дослідженню сукупності операцій з досягнення генеральної мети внутрішньої діагностики. Сформовано авторський підхід до розробки механізму отримання результатів діагностики діяльності. Стаття зацікавить керівників, бухгалтерів, аудиторів підприємств машинобудування та студентів.

Ключові слова: внутрішня діагностика, машинобудування, процес, фінансово-господарська діяльність, форма, підприємство, ефективність, головна мета.

Д.А. АГЕЄВ,
аспірант, Запорожский национальный университет

Отдельные аспекты формализации системы внутренней диагностики деятельности предприятий машиностроения

Статья посвящена таким аспектам формализации системы внутренней диагностики деятельности предприятий машиностроения, как определение этапов ее проведения и главной цели диагностики. По результатам исследования, обобщая мнения ученых относительно толкования понятия форм проведения диагностики, в статье предложены такие этапы ее проведения, как предварительное диагностирование, диагностика потребностей, непосредственно процесс диагностирования, диагностика выхода, реализация результатов диагностики (управленческая диагностика), итоговая диагностика. Раскрыты определение и структура предложенных этапов проведения диагностики. В статье также уточнен перечень специалистов предприятия, которые могут входить в состав диагностической группы. Особое внимание уделено исследованию совокупности операций по достижению генеральной цели внутренней диагностики. Сформирован авторский подход к разработке механизма получения результатов диагностики деятельности. Статья заинтересует руководителей, бухгалтеров, аудиторов предприятий машиностроения и студентов.

Ключевые слова: внутренняя диагностика, машиностроение, процесс, финансово-хозяйственная деятельность, форма, предприятие, эффективность, главная цель.

D.O. AGEYEV,
postgraduate, Zaporizhzhya National University

Some formalization aspects of the internal activity's diagnostics system at machine building enterprises

The article deals with such formalization aspects of the internal activity's diagnostics system at machine building enterprises as defining its stages of implementation and diagnostics' main goal.

Basing on the results of the research and generalizing scientists' opinions on interpreting the conception of the diagnostics' implementation forms, the article suggests such stages of its implementation as: preliminary diagnostics, diagnostics of requirements, the process of diagnostics properly, outcome diagnostics, implementation of the diagnostics' results (management diagnostics), and final diagnostics. Definition and structure of the given stages of diagnostics' implementation are formulated. The article also clarifies the list of specialists of the enterprise who may be a part of a diagnostics group. Particular attention is paid to study the set of operations on achieving the internal diagnostics' main goal. The author's approach to designing the mechanism of the getting results of diagnostics activity was formed.

The article is useful for managers, accountants, auditors at machine building enterprises and students.

Keywords: internal diagnostics, machine building, process, financial and business activity, form, enterprise, effectiveness, main goal.

Постановка проблеми. На сьогодні є велика наявність теоретичних досліджень в галузі діагностики діяльності. Проте, основаними недоліками вказаних досліджень є по-вне застосування їх на практиці та значно менша їх ефективність в порівнянні із запланованими показниками, що є наслідком відсутності конкретного визначення або формалізації окремих етапів діагностики.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проведеним оглядом праць вітчизняних та закордонних дослідників встановлено, що діагностика діяльності підприємств має різноманітні форми.

Так, у праці І.М. Белоусової [1, с. 12] запропоновано проведення діагностики у формі попередньої, поточної та наступної форми контролю.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У праці О.І. Гордєєва [2, с. 294] діагностику запропоновано проводити шляхом попереднього визначення загроз фінансової дестабілізації, шляхом постійного моніторингу фінансового стану підприємства для раннього визначення ознак порушення його стабільної роботи.

У праці О.Г. Янкового [3, с. 175] діагностику запропоновано проводити в якісній та кількісній формі, а також у формі «сучасного синтезу «якісної» та «кількісної» діагностики. При проведенні діагностики в якісній формі застосовуються такі методи, як аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища SWOT, SNW, PEST (STEP) аналіз. При проведенні діагностики у кількісній формі запропоновано використовувати коефіцієнтний аналіз фінансово-економічних та організаційно-технічних показників, оцінку рівноваги підприємства за певний проміжок часу, при проведенні діагностики у формі «сучасного синтезу «якісної» та «кількісної» діагностики» – стратегічний дью-ділідженс, діагностичний бенчмаркінг, нечітко-множинний метод, метод економічних нормалей.

Аналогічно у праці О.Г. Мельник [4, с. 625–626] пропонується якісна та кількісна форми діагностики.

У праці Т.Б. Берднікової [5 с. 198–200] зазначено, що форма діагностики підприємства залежить від організаційної структури, галузевої специфіки. Формами проведення діагностики у праці запропоновано проведення комплексного дослідження та окремих елементів діяльності підприємства. Комплексна форма діагностики включає проведення аналізу сукупної можливості підприємства як майнового комплексу забезпечити визначений рівень виробництва товарів (робіт, послуг). При діагностиці окремих елементів діяльності підприємства досліджуються головні критерії, які в сукупності визначають здатність підприємства вирішувати його основні задачі.

Разом із тим проведеним дослідженням встановлено, що науковцями недостатньо уваги приділено формалізації етапів проведення діагностики, визначенню мети діагностики та дій щодо її досягнення, що, на нашу думку, створює хаотичність, недостатню організацію зазначеного процесу та є наслідком недостатньої ефективності процесу діагностування, недосягнення результатів діагностикою.

Основною **метою статті** є формалізація або конкретне визначення етапів системи проведення внутрішньої діагностики діяльності підприємств машинобудування через розробку та визначення конкретних дій щодо проведення діагностики. Також у ході дослідження для покращення механізму проведення та ефективності необхідно окреслити комплекс дій щодо досягнення головної мети діагностики.

Виклад основного матеріалу. Форма, на наш погляд, – це зовнішнє відображення будь-якого явища. Саме від форми залежить дія явища на оточуюче середовище та наслідки такої дії.

Нами з метою удосконалення процесу проведення внутрішньої діагностики в частині формалізації процесу діагностування запропоновано такі етапи проведення діагностики, а саме:

а) попереднє діагностування (підготовча діагностика) – здійснюється на етапі розроблення процесу внутрішнього діагностування. Його мета – спрогнозувати успішність процесу діагностики та виявити основне направлення діагностики. Попереднє діагностування допоможе вже на початковому етапі визначити завдання діагностики, розробити стратегію та тактику діагностики, оцінити необхідність та можливос-

ті виконання діагностики, а також здійснити аналіз ймовірного впливу реалізації результатів діагностики на різні аспекти фінансово-господарської діяльності підприємства, на економічний розвиток підприємства загалом, визначити взаємодію та взаємозв'язки облікової, економічної, юридичної та управлінської роботи всередині підприємства для можливого залучення фахівців інших служб для проведення діагностики тощо;

б) діагностика потреб (організаційна діагностика), яка полягає у визначенні ресурсів, необхідних для проведення діагностики, розробленні основних організаційних документів для регулювання процесу проведення діагностики (розроблення робочого плану, порядку проведення діагностики). На цьому етапі проводиться перспективний аналіз виконання програми за вказаними ресурсними параметрами, визначаються конкретні виконавці проведення діагностики в залежності від питань, які виконавцями будуть досліджуватися, при цьому виконавцями можуть бути фахівці не лише економічних служб або відповідних підрозділів (по роботі з персоналом, правової роботи тощо), але в окремих випадках – начальники дільниць та навіть безпосередні виконавці робіт, розглядаються питання щодо створення робочих, експертних груп, визначаються часові параметри виконання діагностики або терміни її проведення, в розрізі кожного питання програми розроблюється коло питань (підпитань) робочого плану діагностики, які дозволять розпізнати проблеми та ризикові фактори діяльності підприємств; вибір окремих методів проведення діагностики через організацію проведення опитувань, анкетування, залучення експертів;

в) безпосередньо процес діагностування (діагностика процесу) або проведення внутрішньої діагностики на підприємстві. На цьому етапі діагностики проводиться безпосереднє дослідження питань, визначених програмою та робочим планом внутрішньої діагностики. Мета цього етапу – обґрунтування причин проведення діагностики, досягнення мети діагностики – визначення чинників, що негативно впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства. Невід'ємною частиною діагностики процесу є формування проміжної інформації про проміжні результати діагностики, яка є підставою для внесення змін у змістовні елементи діагностики – програму, робочий план, мету, причини та підстави проведення діагностики, ресурсне забезпечення, заходи, способи та механізми, задіяні для досягнення очікуваних результатів діагностикою тощо;

г) діагностика виходу (діагностика результату) є результатом проведеної діагностики, основним її етапом, що полягає у формалізації досягнутих діагностикою результатів та проявляється у формуванні інформації (довідки, звіту, аналітичної записки тощо), в якій висвітлюються результати проведення внутрішньої діагностики діяльності підприємства;

е) реалізація результатів діагностики (управлінська діагностика) – етап, під час якого здійснюється формування пропозицій та проектів управлінських рішень для надання їх керівництву підприємства з метою їх прийняття для вдосконалення фінансово-господарської діяльності підприємства;

д) підсумкова діагностика (заклучна, діагностика наслідків) – здійснюється по завершенню діагностики й має на меті визначити рівень її впливу на діяльність підприємства. Цей вид діагностування застосовується для визначення загальної ефективності діагностики та спрямований на вимі-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

рування того, наскільки діагностика визначила проблеми діяльності підприємства та окреслила шляхи їх розв'язання. Також на цьому етапі можливо оцінити окупність проведеної діагностики, тобто зіставити витрати на проведення діагностики з отриманими результатами, які повинні виражатися у кількісних одиницях. Крім того, досягнуті результати внутрішньої діагностики є результатом стратегічного планування на підприємстві. Позитивний досвід внутрішньої діагностики спрямований на впровадження в систему довгострокових заходів політики підприємства принципово нових методів і способів визначення негативних (ризикових) факторів фінансово-господарської діяльності підприємства.

Керування всіх етапів здійснення діагностики покладається на діагностичну групу, до якої можуть також включатися окрім безпосередніх працівників підприємства також залучені фахівці, експерти, дослідники науковці.

Схематично процес діагностування зображений на рис. 1.

Невід'ємною частиною системи внутрішньої діагностики є визначення її головної (генеральної) мети та сукупності дій щодо її досягнення.

Так, генеральною метою внутрішньої діагностики визначимо встановлення факторів, ризиків та проблем, що негативно впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства, надання пропозицій щодо прийняття управлінських рішень з метою нівелювання встановлених факторів, ризиків та проблем для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Для досягнення генеральної цілі пропонується досягнення цілей нижчого порядку, якими визначимо встановлення факторів, що негативно впливають на ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства в розрізі питань діяльності, якими як приклад можуть бути: встановлення ефективності використання підприємством необоротних активів, ефективність існуючої системи оплати праці на підприємстві, фінансові результати діяльності підприємства та стратегія розвитку, ефективність використання фінансових ресурсів, резерви зменшення витрат діяльності, ефективність планування тощо.

Для досягнення цілей нижчого порядку, на нашу думку, потрібно виконати ряд завдань, що полягають у дослідженні певного кола проблемних питань, за допомогою яких мож-

ливо деталізувати зазначене питання та розкласти його на змістовні складові, що дозволяють надати достовірну та повну інформацію відносно порушених проблем.

При цьому конкретні питання або їхній перелік можуть встановлюватись дослідником індивідуально в залежності від специфіки діяльності підприємства, його масштабів тощо.

За результатами проведених досліджень потрібно вирішити ряд завдань, що полягають у наданні відповідей на поставлені питання, що може мати текстовий, табличний формат з роз'ясненнями тощо. При цьому результатом дослідження має бути не лише текстовий або табличний варіант, а й певні висновки щодо ефективності функціонування певних ділянок, наявності окремих проблем, що негативно впливають на ті чи інші аспекти діяльності.

При цьому однією з основних характеристик внутрішньої діагностики повинна бути системність, або встановлення причинно-наслідкових зв'язків при дослідженні окремих питань, сукупності питань та визначення загальних тенденцій, що властиві фінансово-господарської діяльності підприємства. Саме в такій сукупності, на наш погляд, можливо встановити не тільки проблеми та ризикові фактори, а й причини, що їх викликають, які за своїм характером можуть мати різну природу.

Для вирішення поставлених діагностикою задач, на нашу думку, необхідно провести певні заходи, що полягають у побудові гіпотез (припущень) з урахуванням вже дослідженого блоку інформації (як правило, фінансової звітності, реєстрів бухгалтерського обліку, первинних документів, цивільно-правових угод, розпоряджень адміністрації тощо) відносно наявності факторів, що можуть негативно впливати на діяльність підприємства, а саме: необґрунтованість витрат та/або їх розміру (витрат на заробітну плату окремим працівникам, здійснення витрат на надання послуг сторонніми суб'єктами господарювання, які підприємство в змозі само виконати – юридичні, послуги з бухгалтерського обліку тощо), неповна завантаженість окремих працівників, не проведення заходів, спрямованих на модернізацію та оновлення виробництва та шляхів здешевлення продукції, що виробляється підприємством, відсутність раціоналізаторських пропозицій працівників підприємства, зайнятих безпосередньо у виробничому



Рисунок 1. Формалізовані етапи проведення діагностики

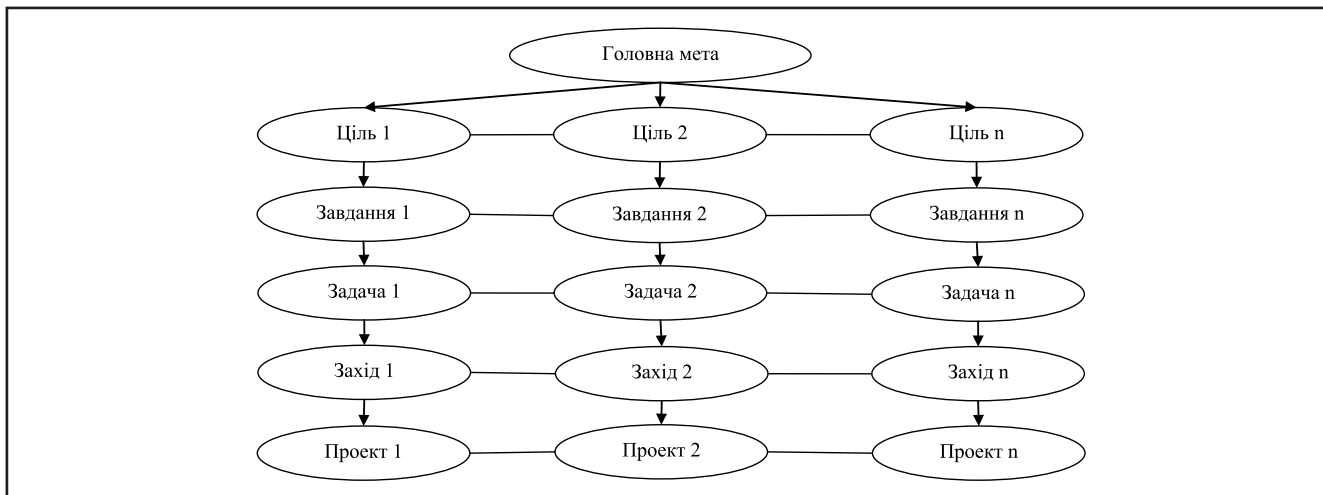


Рисунок 2. Формалізація основних етапів цільової програми

процесі або їх неврахування, наявність чинників, направлених на погіршення діяльності підприємства, боротьба за владу та необґрунтоване збагачення тощо. Кількість таких гіпотез залежатиме від кількості проблемних питань, що постає перед дослідником, мети діагностики, причин та підстав відповідно до яких запропоновано проведення діагностики.

У ході діагностики гіпотези мають бути обґрунтовані або спростовані.

За результатами вирішення поставлених задач та виконання заходів, що полягають у дослідженні наявних інформацій, а також формуванні гіпотез щодо наявних проблем, негативних факторів та ризиків та їх обґрунтування чи спростування, пропонуються проекти управлінських рішень щодо вирішення поставлених проблем або запобігання їх виникненню у майбутньому. Схематично процес формалізації основних етапів досягнення головної мети (цілі) наведено на рис. 2.

Висновки

Отже, результатом проведеного дослідження є побудова збалансованої системи етапів проведення внутрішньої діагностики діяльності підприємств машинобудування. Запропоновані етапи діагностики є упорядкованими та впливають з логічної послідовності її проведення.

Розроблені етапи проведення діагностики та дії щодо досягнення головної мети діагностики формують зміст та істотні ознаки внутрішньої діагностики діяльності підприємств машинобудування.

Наслідком проведеного дослідження є надання алгоритму дій для покращення механізму проведення діагности-

ки діяльності підприємств машинобудування, підвищення її ефективності та результативності.

Отримані результати дослідження є необхідними для визначення та пошуку методів проведення внутрішньої діагностики, які б враховували специфіку зазначеного процесу, мали найменші затрати ресурсів (часових, матеріальних, праці тощо), надавали достовірну та актуальну інформацію про фінансово-господарський стан підприємства.

Список використаних джерел

1. Белоусова І.М. Аудиторська діагностика безперервності діяльності підприємств: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / І.М. Белоусова; Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль, 2009. – 21 с.
2. Гордеев О.И. Развитие промышленности региона в условиях перехода к подъему экономики: стратегия, политика и средства обеспечения [Текст]: монография / О.И. Гордеев, С.О. Гордеев. – СПб.: НПК «РОСТ», 2007. – 365 с.
3. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрямки підвищення [Текст]: монографія / За заг. ред. О.Г. Янкового. – Одеса: Атлант, 2013. – 470 с.
4. Мельник О.Г. Соціально-економічна діагностика діяльності підприємства в умовах глобалізації: сутність, види, принципи здійснення / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, Н.Я. Петришин // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Логістика». – Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2010. – №690. – С. 623–628.
5. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия [Текст]: учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по экон. и упр. спец. / Т.Б. Бердникова. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 214 с.